

Läänemaal algas viljalõikus:

taliviljast ei saanudki asja ja kahjurid laastasid suviotra. Lk 3

Vormsi tähistas olavipäeva

jumalateenistuse, mälestustahvli avamise ja fikaga. Lk 5

Lääne Elu

EESTI VANIM JÄRJEPIDEVALT ILMUNUD SÖLTUMATU AJALEHT

NELJAPÄEV, 1. AUGUST 2024 | NR 87 (5078) | 1,50 €

Raul Ukareda:

Augustibluus tuleb suurem kui kunagi varem.

Lk 4

• TÕDE JA ÕIGLUS

Seadusemuudatus tõstab valla raha ühest taskust teise

Riigikogus esmaspäeval vastu võetud seadus kohalike omavalitsuste õiglasemaks rahastamiseks toob Läänemaa omavalitsustele raha juurde.

URMAS LAURI
urmas.lauri@le.ee

Esmaspäeval vastu võetud tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõuga võrdsustatakse 2027. aastaks omavalitsustele pensionituludelt makstav tulumaksuäär muude tuludega. See tähendab, et vaesemad kohalikud omavalitsused ja ääremaad saavad rikkamate arvelt raha juurde.

„Hiiumaale toob see järgneval kolmel aastal lisatulu umbes 0,5 miljonit, Saare maakonna omavalitsustele umbes 2,6 miljonit ja Lääne maakonna omavalitsustele 2 miljonit eurot,” ütles riigikoguliige Reili Rand (SDE) Lääne Elule.

„Väga positiivne on, et teelikult midagi tehakse nüüd [omavalitsuste] ebavõrdsuse vähendamiseks. Müts maha [ministri nõunik] Neeme Suure ja selle normaalse Kallase [eelmise regionaalministri Madis Kallase – toim.] ees! [Regionaal- ja põllumajandusminister Piret] Hartman on ka tubli, et ta on suutnud sellega jätkata.” ütles Haapsalu linnapea Urmas Sukles.

Valdadele kasulik

Linnapea sõnul tasandatakse seadusemuudatusega see raha ära võtmine, mis kaasneb järgmise aasta kaheprotsendise käibemaksutõusuga. „Igal juhul on ta selles tumedas taevas üks positiivne kiire. Vähemalt see, mis ära võetakse, antakse tagasi,” tõdes Sukles. Viie aasta jooksul saab Haapsalu praeguste arvestuste kohaselt lisaraha üle 2,8 miljoni euro.

„Vormsi vallale on kasulik juba see, kui see tulumaksu arvestamise valem on ümber vaada-

Regionaal- ja põllumajandusminister Piret Hartman nimetab uuest aastast kehtima hakkavat seadust töö ja õigluse seaduseks.

URMAS LAURI

tud,” lausus Vormsi vallavanem Maris Jõgeva. „Meie jaoks tähendab see täiendavat tulu ja meil on seda tarvis.” Viie aasta jooksul lisandub Vormsi rahakotti praeguste arvestuste kohaselt 193 000 eurot.

Lääne-Nigula vald saab rikkamate omavalitsuste arvelt kolme aasta jooksul prognoosi kohaselt lisaraha veidi üle 700 000 euro, 2029. aastaks kasvab summa 1,6 miljoni euroni. „Eks ta ole mitme otsaga asi. Alati oleks eelistatavam see, kui leitakse süste-

mi raha juurde, et ei peaks kelleltki ära võtma,” tõdes Lääne-Nigula vallavolikogu esimees Mikk Lõhmus. „Ega see raha vähendamine Tallinna ümbruse omavalitsustele ületamatuid raskusi põhjusta, kuid olukorras, kus kulud kasvavad kiiresti, lööb see neil plaanid mingil määral segi ja tekitab põhjendatud vastuseisu. Alati oleks õigem raha juurde leida. Näiteks lisada raha tasandusfondi ja selle kaudu neid summasid jagada, suurendada tagamaalisuse koefitsienti. See

oleks olnud kõige valutum. Aga raha selleks ilmselt ei ole,” ütles Lõhmus.

Laias laastus peab Lõhmus seadusemuudatust pigem positiivseks. „Ilmselt on osad omavalitsused ebavõrdsemas seisus. Aga avalike teenuste kättesaadavus ja kvaliteet ei tohi sõltuda sellest, kus riigi otsas omavalitsus asub ja kui rikkad inimesed seal elavad. See on regionaalpoliitiliselt oluline. Vahed alati jäävad, aga need ei tohi olla suured,” lausus Lõhmus.

Nn Robin Hoodi seadus

- Seaduse eesmärk on vähendada regionaalset mahajäämust, aidates väljaspool suuremaid kasvupiirkondi asuval omavalitsustel tagada vajalikud avalikud teenused. Samuti on kaasnev eesmärk pärssida valglinnastumist, seda eelkõige Tallinna ja Tartu ümbruses.
- Aastatel 2025–2027 suurendatakse järk-järgult füüsilise isiku riiklikult pensionilt eraldatavat tulumaksu praegusest 2,5 protsendilt kuni 10,23 protsendini, vähendades samal ajal järk-järgult muudelt tuludelt saadavat tulumaksu osa 11,89 protsendilt 10,23 protsendile.
- Seadus jõustub tuleva aasta 1. jaanuarist.

ALLIKAS: REGIONAAL- JA PÕLLUMAJANDUSMINISTEERIUM

Ka Läänemaa vallavanem Ingvar Saare on seda meelt, et seadusemuudatusel on valla jaoks positiivne mõju. „Mingeid prognoose oleme teinud. Kuna muudame praegu ka eelarvestrateegiat, siis arvestame nendegi muudatustega. Numbristest ma praegu ei räägi, aga vaatame detailselt eelarvestrateegia üle, et see oleks sisuline töödokument ja numbrid oleksid enam-vähem adekvaatsed,” ütles Saare.

Regionaal- ja põllumajandusminister Piret Hartman (SDE) ütles seadusemuudatuse vajalikkust kommenteerides, et suur osa tööelisi inimesi on kolinud Eesti suurematesse linnadesse ja nende ümbrusesse ning nende jaoks on liikunud ära ka raha. „Arvan, et kõik sammud, mis muudavad piirkondade arengut Eestis õiglasemaks, on õiged.”

„Vanema elanikkonnaga omavalitsused on võitjad,” nentis ministri nõunik Suur (SDE). „Nende tulumaksulaekumine omavalitsusele suureneb ja neil, kus on noorem elanikkond, laekumine väheneb.”

Arvestab raha liikumist

„Tõde ja õigus”, nagu minister Hartman seda muudatust nimetab, tulenebki Suure sõnul sellest, et kui demograafia muutub ja tööelised inimesed kogunevad kahte piirkonda – Tallinna ja Tartu ümbruse –, tuleb süsteemi muuta. „Omavalitsusele, kust nad lahkusid, kulud säilisid, aga tulud kõndisid minema koos inimesega,” tõdes Suur. „Tõde ja õigus sellest tulenebki, et hakkab arvestama tegelikku rahvastiku liikumist ja rändamist ja see on õiglasem.”

Praegune seadusemuudatus näeb ette, et kolme aasta pärast tulumaksuosad võrdsustuvad ja jäävad püsima. „Aga kuna inimesed liiguvad jätkuvalt linna poole, siis tõenäoliselt tuleks 3-4 aasta pärast see üle vaadata. See omavalitsusele tulumaksu eraldamine peaks olema paindlik ja arvestama tegelikku olukorda,” lausus Suur.

Rohkem tulumaksu hakkab Läänemaa laekuma juba tulevast aastast. Hinnanguliselt peaks Haapsalu saama aastast tulumaksu juurde veidi üle 200 000 euro, Lääne-Nigula veidi üle 100 000 euro ja Vormsi 16 000 eurot. Aasta-aastalt summa kasvab, jõudes 2029. aastaks 1,3 miljoni euroni: Haapsalule praeguste arvutuste järgi 791 000 eurot, Lääne-Nigulale üle 459 000 euro ja Vormsile 59 000 eurot.

Sušibaar vahetab omanikku

Teisipäeval sai Haapsalus Posti tänaval tegutsev sušibaar ToGo Sushi uued omanikud – sušikohata hakkasid pidama Kerli Tael ja Keidy Pihelgas.

„Arvan, et sattusime õigel ajal õigesse kohta, et „uppuv laev” päästa,” ütles just koha omandanud Tael. See, et ToGo Sushi on viimasel saanud kriitikat, naisi ei hirmutanud.

„Julgustükk küll,” nõustus Tael, aga lisas, et eelmise omaniku mured ning head ja halvad küljed on neile teada. „Tahame näidata, et uute inimeste toel võib vana koht heaks saada. Nime jätame samaks, ja kui

Kerli Tael (vasakul) ja Keidy Pihelgas on ToGo Sushi uued omanikud.

ANDRA KIRNA

see inimesi ei kõneta, siis paneme kõnetama,” lubas ta.

Tael on ise suur sušisõber. „Armastan kala, mulle meeldib riis, ja neid omavahel kokku pannes saab parima roa, mis olla võib – siit minu huvi ja kirg,” rääkis ta. Pihelgas, kellega koos ta sušikohata pidamise ette võttis, on aga viienda taseme kokk, nii et naised põrumist ei karda. Mõlemad omanikud hakkavad ise samuti ToGo Sushis tööle. „Tuleb täielik personalivahetus, ise jääme ka siia tööd tegema ja võtame teenindajaid juurde,” ütles Tael.

Mõlemad naised on kindlad, et Eesti inimesed armastavad su-

šit. „Kui vaadata, kui palju neid kohti Tallinnas on, ei ole meil Haapsalus karta midagi. Kui võtame kohviku lõunasöögi hinna, on meie juures lõunatamine umbes samas hinnaklassis. Päevapakkumised on iseasi, aga me tahame ToGo Sushisse ka need tuua,” rääkis Tael.

Tema sõnul valmib toit ToGo Sushis ikka kõik käsitööna. „Värske tuleb minu enda aial, tooraine suši jaoks tuleb Expressfoodist, A. Le Coq ja Jungent on meie koostööpartnerid. Tahame võtta siia sisse täiesti värsket kala, mida saame ise otsast lõpuni valmistada. Aga selle ette val-

mistamine võtab veel veidi aega,” rääkis Tael.

ToGo Sushis hakkab olema võimalik tellida toitu Bolti kaudu koju. „Muudame lahtioleku aegu – teeme varem lahti ja paneme hiljem kinni. Tulevikuplaanides tegutseb ToGo Sushi lounge'ina. Hakkame pakkuma kokteile, tuleb teistsugune – house-muusika või esinejad ja elav muusika,” rääkis omanik.

ToGo Sushis tuleb laupäeval omanikevahetuse pidu. „DJ teeb väliterrassil muusikat kell 16–23. Tahame näidata, et meil on koht, kus vabas õhus süüa,” ütles Tael.

ANDRA KIRNA

● JUHTKIRI

Samm õiglasema riigi poole

Tulumaksuäärade ühtlustamise seadusemuudatust nimetatakse ka Robin Hoodi seaduseks, kuid praegusele regionaal- ja põllumajandusministrile Piret Hartmanile meeldib seda palju rohkem nimetada „tõeks ja õigluseks”. Kõik sammud, mis muudavad piirkondade arengut Eestis õiglasemaks, on õiged. Ja see tõe ja õigluse muudatus on Hartmani meelest üks nendest.

Suur osa tööealistest inimestest on kolinud Eesti suurematesse linnadesse ja nende ümbrusesse ning nendega koos on sinna liikunud ka raha. Nüüd, kui tulumaksuäärade ühtlustatakse, saavad ka vananeva rahvastikuga piirkonnad rohkem raha, et kohapeal elu paremaks muuta ja seista selle eest, et kodu lähedal oleks heal tasemel lasteaiad, koolid ja raamatukogud.

Kui lihtsalt lahti seletada, hakkavad rohkem raha saama just need kohalikud omavalitsused, kus elab rohkem pensionäre, ja vähem need, kus elab rohkem tööelisi. Seni on kohalikud omavalitsused saanud endale 2,5 protsenti pensionäride ja 11,89 protsenti tööeliste pealt laekuvast tulumaksust. Tulevast aastast hakkab pensionäride pealt laekuv tulumaks järk-järgult tõusma, kuni lõpuks on mõlemad võrdsed – nii tööeliste kui ka pensionäride pealt laekub valla või linna arvele 10,23 protsenti. See, et vaesemad võivad ja rikkamad kaotavad, ei meeldi muidugi Harjumaa nn kuldse ringi omavalitsustele.

Siiski arvestab seadus ka nende kohalike omavalitsustega, kes annavad tulevikus tulumaksu kasvust osa ära. Leevendusmeetmena kehtestatakse piirmäär, millest rohkem ei saa muudatuse tulemusel vähendada ühegi omavalitsuse tulubaas – tulumaks ja tasandusfond. Peamiselt on tegemist leevendusmeetmega omavalitsustele, kus elanike arv kiiresti kasvab ja kus seetõttu on näiteks vaja uusi lasteaiad ja koolikohti.

Igal juhul on seadusemuudatus väga paljudele Eesti omavalitsustele lootuskiir, mis näitab, et päris olematu regionaalpoliitika Eestis siiski pole.

● TEISED LEHED

Igale ministrile vaesusnõunik kõrvale

SAKALA. Kui uuel valitsusel on vähegi oidu ning soovi vast loodud koalitsiooniga järgmiste valimisteni välja vedada, siis hoidub ta ülbetest väljaütlemistest, kirjutab Viljandimaa ajalehe Sakala arvamusjohtaja Triin Loide.

Loidele oli väga vastukarva riigikogu rahanduskomisjoni esimehe ja endise rahandusministri, reformierakondlase Anneli Akkermannini teadaanne, et vaesed saavad maksutõusudega üsna hästi, vaat et ludinal hakkama. Vikerraadio „Uudis+” saatejuhi märkuse peale, et julgeolekumaks mõjutab enim just meie 56 000 leibkonda, kelle sissetulek väheneb sellega umbes kolm ja pool protsenti, teatas Akkermann, et 500 eurost kaks protsenti on 10 eurot ühes kuus. „Nii et ma arvan, et sellega on võimalik suhteliselt märkamatu hakkama saada.”

Loide pakub, et praegu tuleks igale ministrile vaesusnõunik kõrvale anda. Ta võiks olla kahe lapsega üksikema, kes tegi mõtlematu sammu ja otsustas näiteks hooldekodus töötada ning kelle laste isa laseb endale mustalt palka maksta, et jumala eest ainuski sent „vanale” perele ei läheks. Küllap selline nõunik oskaks selgitada, mis on leivapätsi hind ja väärtus.

● LAUSELAEN

„Pronksimatši kaotust põen ma elu lõpuni.”

Olympiamängudel neljanda koha saanud vehkleja Nelli Differti treener **Helen Nelis-Naukas**. Lääne Elu, 30. juuli 2024

Märgid ja sümbolid meie ümber

Sumari raamatukohvikus läinud nädalavahetusel Muhus arutlesid kirjanikud selle üle, et iga lugeja loeb tekstist välja midagi just talle tähtsat. Kirjanik kirjutab kõigile, aga iga lugeja tõlgendab loodut omamoodi.

Nii pole üksnes tekstiga. Igasugused märgid ja sümbolid avalikus ruumis tekitavad alati tõmbusi ja seega tuleb nende märkide ja sümbolite loojatel alati mõelda, kas minna turvalist teed ja rahulduda millegagi, mis kedagi ei ärrita, või minna teadlikult piire rikkuma ja tekitada pahameeletorm.

Tundub, et Pariisi OM-i avamise korraldajad läksid viimast teed pidi. Avatseremoonial kujutatud kompositsioon tegelastest, mis pidi korraldajate sõnul olema Vana-Kreeka bakhanaal, meenutas miljonitele kristlastele Leonardo da Vinci kuulsat maali „Püha õhtusöömaaeg”, kuid et selles oli näha seksuaalvähemuste esindajaid, oli kristlaste arvates tegemist blasfeemia ehk pühaduseetotusega.

Ma keeldun uskumast korraldajate väidet, mille järgi soovisid nad tseremoonial esitada bakhanaali ja mingisugust viidet da Vinci maalile polevat mõtteski olnud. Sellise väite esitaja peab olema kas äärmiselt rumal või äärmiselt küüniline. Rumal sellepärast, et ei nähta seoseid da Vinci maaliga. Küüniline sellepärast, et mindi välja täispangale, hoolimata miljonite inimeste usulistest tunnetest. Mis saanuks siis, kui oleks pilatud moslemeid? Kui keegi parodeeriuks prohvet Muhamedi?

Aga teiselt, kristlaste poolt nähtuna tuleks samuti võibolla veidi pidureid peale panna. Tegemist olevat olnud satanismiga? Nagu päriselt? Korraldajad olid kas küünikud või ignorandid, aga mõelda, et nad peavad kuskil musta missat kapjadega sarvilise olendi auks, on pendli teise äärmusse ajamine.

Kuid Eestiski tekitavad märgid ja sümbolid paksu pahandust. Nii kahtlustas politsei Sinimägede lahingute mälestusüritusel ühe vanaproua riitel keelatud sümbolika olemasolu ja soovis prouat rahvast eemale viia, aga rahvas seda ei lubanud. Täpselt uudisest siiski ei selgu, milles keelatud sümbolika seisnes, kuid Sinimägede lahingute mälestamine on teki-

ERKKI BAHOVSKI
kolumnist

kes ilmusid meeleavaldusele loosungiga „Jõest mereni”, mida saab tõlgendada Hamasi toetamise ja Iisraeli hävitamisele üles kutsuvana. Isegi kui loosungi kasutajad nii ei mõelnud, mõtlesid sellele paljud teised – sama probleem, mis Pariisi OM-i korraldajail.

tanud paksu verd mitmeid aastaid. Mitte kohal olnuna on väga keeruline võtta mingit kohtumõistja positsiooni, kuid säärased üritused on plahvatusohtlikud ja seega lasub vastutus mõlemal poolel – kui on teada, et mingisugune märk või sümbol tekitab reaktsioone, on võimalik targem see koju jätta (tüli norivate teadlike provokaatorite eest pole muidugi keegi kaitstud). Kuid ka politsei peaks mõistma, et mingisugune sümbolika ei tähenda kohe üleskutset vägivalle ja võibolla enne, kui alustada mingit menetlust, tasuks endalt küsida, kas menetluse alustamine jätmine on konkreetsetes olukorras targem teguviis kui menetlus.

Samas tegi politsei minu arvates õigesti, kui kutsus Paalestiina toetusüritusel Tallinnas vestlema inimesed,

● **Ma keeldun uskumast korraldajate väidet, mille järgi soovisid nad tseremoonial esitada bakhanaali ja mingisugust viidet da Vinci maalile polevat mõtteski olnud. Sellise väite esitaja peab olema kas äärmiselt rumal või äärmiselt küüniline.**

Eesti majandus väljus langusest

Statistikaameti eile kiirhinnanguna avaldatud teise kvartali sisemajanduse kogutoodangu (SKP) aastases võrdluses 1,7protsendiline vähenemine ja kvartali võrdluses 0,2protsendiline kasv oli ootuspärane. Seega väljus Eesti majandus üheksa kvartalit järjest kestnud kukkumisest, vähemalt esialgsete andmete järgi. Aeglustumas on ka aastases võrdluses arvestatud SKP langus.

Tööstustoodangu mahu ning ka kaupade ja teenuste ekspordi langused teise kvartali kahel esimesel kuul taandusid. SKP arvestuses üsna suure mõjuga olevate käibemaksu ja aktsiiside laekumine suurenes püsivhindades umbes samas tempos nagu esimeses kvartalis (samas, SKP-s arvestatakse maksud ühe kuu nihkega). Maksude laekumiste tõusule on muuhulgas aidanud kaasa maksumäärade kergitamine.

Kuigi majanduse üldine kindlustunne on sel aastal eelmise aasta põhjast veidi paranenud, on see

TÕNU MERTSI
Swedbanki
peaökonomist

pikaajalise keskmise suhtes jätkuvalt väga nõrk. See käib ka majapidamiste kindlustunde kohta. Nii ei näidanud teises kvartalis jaekaubanduse müügiimaht veel paranemist vaatamata sellele, et inflatsiooni kohandatud netopalk ehk ostujõud kasvab juba möödunud aasta keskpaigast.

Euribori langus leevendab küll laenuvõtjate kohustusi, kuid kuna laenulepingud on valdavalt 6 kuu euribori järgi, siis toimub see viitajaga. Samas kompenseerivad tähtajalistele hoiustele makstavad intressid osaliselt majapidamiste laenukulu.

Aasta esimesel poolel vähenes Eesti SKP 1,9 protsenti. Samas tuleks arvestada, et augusti keskel avaldab statistikaamet revideeritud SKP aegread ning augusti lõpus täpsustatud kvartali arvestuse, mis võivad tänast SKP kiirhinnangut muuta. Kuigi me ootame aasta teisel poolel Eesti majanduse paranemist ja kvartali võrdlu-

Teine hiljutine juhtum Eestis pärineb Narvast, kus kaitseliidust arvati välja mitu noorkotkaste liiget, kes keeldusid Võidupüha paraadil kandmast rinnas Ukraina värvi linte. Ehk siis siin oli tegemist sellega, et tüli tekitas mingi sümboli puudumine, mitte sümbol ise.

Selles juhtumises on taas keeruline mingit lõplikku positsiooni leida. Olemasoleva info põhjal muidugi. Ühest küljest on noorkotkad kaitseliidu allorganisatsioon ja kaitseliit on mõeldud Eesti kaitsmiseks. Ka ütlevad noorkotkaste põhikiri, et noorkotkad „on üle-eestiline vabatahtlik organisatsioon, mille tegevuse eesmärk on isamaalises vaimus kasvatada noori vaimselt ja kehaliselt terveiks Eesti kodanikeks”. Ukraina toetamine on Eestile eksistentsiaalse tähendusega ja osa Eesti julgeoleku tagamisest.

Teisest küljest on noorkotkaste ühinemine vabatahtlik ja kahtlustan, et paljud (venekeelsed) noored ei anna endale organisatsiooni astumise hetkel aru, millega nad ühinesid. Neid ei sunnita sinna astuma, aga kui see on juhtunud, tuleb omaks võtta ka klubi reeglid. Siit edasi: kas kaaluti väljaviskamise eel ka võimalust, et nende noorte ja vanematega natuke vestelda? Igasuguse karistuse maksimummäära rakendamise tekitab alati küsimuse, kas saanuks teisiti. Kui vesteldi ja kui midagi ei aidanud, siis pole midagi teha – reeglid on kõikidele.

Selge on aga, et vaatamata globaliseerumisele ja üleilmsele sotsiaalmeediale elavad edasi eri kultuurid oma erinevate märkide ja sümbolitega. Ja sellest tulenevalt ka eri inforuumidega.

Teisipäeval sai Läänemaa suurima teraviljakasvataja Ohtla Põllu OÜ kombaini punker täis esimese poole tunni jooksul.

KAIRE REILJAN

MAAELU

Läänemaal algas viljalõikus

Teisipäeval kella ühe paiku lõgistas Läänemaa suurima teraviljakasvataja Hardi Rehkaltis nisupõllul Niinjas kolm helerohelist Claasi kombaini, nii et tihe tolmpilv taga.

KAIRE ILVES
kaire@le.ee

„Mida rohkem tolmas, seda parem,“ märkis Rehkalt rahulolevalt. Kui põld on märg, siis lõigata ei saa. Teisipäeval tolmas nii, et tuul lõi suud-silmad viljapetri täis. Tunni ajaga oli paarkümmend tonni talinisu kombainide lõugade vahelt läbi käinud ja rappus traktori kastis mööda kitsast põlluvaheteed kuivati poole.

Esimese kombaini saatis Rehkalt põllule 22. juulil katseks taliora seemneks lõikama. Järgmisel päeval läks välja juba kaks lõikusmasinat. „Facebook tuletas meelde, et eelmisel aastal oli täpselt sama aeg,“ ütles Rehkalt. „Tundub, et viimased aastad on läinud sedapidi, et esimesed põllud saavad valmis juuli teises pooles.“ Nisupõllust üle tee alles rohetas suviraps. „Oi jumal jah, see on septembri lõikus,“ ütles Rehkalt.

Läänemaa suurima teraviljakasvatajana tuleb Rehkaltil lõigata kaks tuhat hektarit ja kombainid müdistavad põldudel iga päev. „Kui kannatab, siis ühe-kaheni öösel,“ ütles Rehkalt. „Kannatab“ tähendab seda, et vihma ei saja, põld on kuiv ja kaste läinud. „Mingi päev saime kell 11 alustada. Eile läksid jalad märjaks, ei saanud midagi teha. Täna oli kella üheks kuiv. Hommikul oli hapu, aga siis lõi päikse välja ja tuule ka,“ ütles Rehkalt teisipäeval. Kombaineriga jäi Lääne Elul intervjuu tegemata, sest nii hea ilmaga korrakski lõikusmasinat seisma jätta ja juttu puhuda oluks patt. Põlluserva toodud lõunaeinekarpi kaenlas, ronnis kombainer kibekiiresti tagasi kabiini, lõi üheksa meetri laiuse heedri põldu ja masin roomas minema, tolmpilv sabas.

Võntküla taluniku Argo Jõesoo kombain on seni veel jõude seisnud. Lõikamist ootab sa-

dakond hektarit kaera, aga lõigata ei saa.

„Natuke rohelist on veel sees,“ märkis Jõesoo. „Järgmine nädal võibolla kannatab võtta.“ Tänavuse saagi kohta ütles Jõesoo, et niru ta kindlasti ei ole, kuigi kevad oli natuke liiga kuiv. „Osad põllud, kuhu sai ikka lademes sõnnikut pandud, on väga ilusad, aga midu keskmine aasta,“ märkis Jõesoo.

Reinu-Einari osatühtingu omanikul Einari Pärnpool läks tänava ligi 500 hektarit talirapsi ja -otra jaanuaris palja maa peale tulnud ja nädal aega paukunud pakase nahka. Külma võttis üles tulnud talivilja lihtsalt ära. Pärnpool alustas viljalõikust katseks just taliodraga 18. juulil. „Aga kuna enamik ei talvitu-

nud, siis oli seda väga vähe,“ ütles Pärnpool.

Paremini pidas vastu talinisu. „Pool on ilus, pool kehv,“ märkis Reinu-Einari agronoom Sandra Pärnpool. Teisipäeval olid mõlemad Reinu-Einari kombainid põllul ja lõikasid suviotra. Seda aga oli tabanud Eestis massiliselt põlde hävitanud rohuühikut rünnak.

• Tunni ajaga oli paarkümmend tonni talinisu kombainide lõugade vahelt läbi käinud ja rappus traktori kastis mööda kitsast põlluvaheteed kuivati poole.

„Putkakahju on väga suur,“ märkis Sandra Pärnpool. Rohuühiku vastsete nahka läks peaaegu kaks kolmandikku otra. Sinaka läikega pahalase tõugud hävitavad või kahjustavad võrseid,

nii et taim jääb jõuetuks ja viljapead teradest tühjaks.

Kuna rohuühikuid pole kunagi põldudel massiliselt olnud, ei jõutud neid ka karta ega tõrjuda. „Soe maikuu, üldse on putukaid palju,“ märkis Sandra Pärnpool. Rohuühikud on maistunud ka suviniisuga. „Õnneks mitte nii palju,“ ütles Pärnpool. Üldiselt näitab nisu ilusat pilti ja ilus on Pärnpool sõnul ka hernes.

Noarootsi teraviljakasvataja Margus Kask saatis kombaini põllule 27. juulil. „Proovime üht ja teist, leidsime ühe varasema odrapõllu, aga nisu on veel toorevõitu,“ ütles Kask. Talivilja hävitas ka temal jaanuaripakane. „Nii hullu ümberkülvamist pole ühelgi aastal olnud. Praktiliselt kogu talivilja tuli ümber külvata,“ märkis Kask.

Vilja hind on madal. „Õnneks väetise hinnad on kukkunud tagasi. Muidu oleks küll nutt majas,“ ütles Kask.

Leedi Hallimägi täitis arheoloogide lootused

Läänemaa kahte muinaslinnust uurinud arheoloogid ei leidnud Ridala Tubrimäel esialgu jälgi linnuse vallutusjärgsest kasutusest, küll aga viitasid sellele Leedi Hallimäe leiud.

Arheoloog Heiki Valgu juhitud uuriti juulis kahte seni arheoloogide pilgu alt kõrvale jäänud Läänemaa muinaslinnust – Ridala Tubrimäge ja Leedi Hallimäge Lääne-Nigula kihelkonnas.

Uurimistöö eesmärk on Valgu sõnul selgitada välja, kas Eesti muinaslinnused jäid kasutusse ka pärast 13. sajandi alguse võõrvõimude vallutust. „Praegu võib öelda, et Tubrimägi ilmselt mitte, Hallimägi aga küll,“ ütles

Valk peale tänavuste arheoloogiliste uuringute lõppu.

Omaaegse Ridala muinaskihelkonna keskuses Ridala Tubrimäel uurisid arheoloogid kahte kaevandit, millest üks kulges üle valli, teine oli aga vahetult valli välisküljel. Põnevamaks osutus valli välisküljele rajatud kaevand, kust tuli päevavalgele ahi, mis lähemal uurimisel osutus algsest arvatust suuremaks. „Väljanägemise järgi võiks öelda, et ahi on 12.–13. sajandist,“ ütles Valk.

Valgu sõnul on hoone, kus ahi asus, ehitatud linnusevalist hiljem. „Pärast linnusevali ehitamist on selle kõrvale tekkinud tuiskliiva kiht, millele ahijuga hoone on ehitatud,“ ütles

arheoloog. Ühtki leidu, mis aidanud ahju vanust dateerida, siiski ei tulnud, kuid sealt leitud söest ja tukkidest võetud proovid võivad paljastada ahju kasutamise aja.

Kuigi Tubrimäe vallutusjärgne kasutus pole praeguse uurimisseisu puhul kinnitust leidnud, on Valgu sõnul huvitav, et linnuse lähedal asub Vanamõisa nimeline talu. „Kas see on endine mõis, millest on jäänud ainult nimi, ja kas see on juhus, et see on tekkinud kohe linnuse alla? Võibolla ulatub selle kohta ajalugu juba linnuse aega,“ arutles Valk.

Tubrimäe linnusemüüri läbinud kaevand näitas, et kultuu-

rikiht on ainult müürist õue. Valk ütles, et kultuurikihi olemasolu näitab, et linnuses on elatud, mitte pole seda kasutatud vaid pelgupaigana. „Seal on kindlasti elatud juba viikingiajal, aga kedrakraamikast me Tubrimäelt ei leidnud,“ rääkis arheoloogid Tubrimäelt vanemat tüüpi keraamikast ja loomaluud kilded.

Leedi Hallimägi oli aga arheoloogide vastu haldem. „Hallimäe leiud on hilisemad,“ ütles Valk. 2x3 meetri suurusest kaevandist linnuseõuel tuli umbes poole meetri sügavusest välja mõõgatupe otsik ja vöökonks, mis Valgu hinnangul on pärit muinasaja lõpust või keskaja algusest. „Kün-

nikihist tuli ka üks sõrmus, mis võib olla vallutusjärgne,“ lisas ta.

Hallimäe uurimist jätkavad arheoloogid ka järgmisel aastal, sest tänavuse kaevandi servast tuli välja sügavamale minev tüme koht. „Seal on olnud maja ja selle uurimist on kavas järgmisel aastal jätkata,“ ütles Valk.

Kahte linnust võrreldes ütles Valk, et kui Tubrimäe vall on kokku kuhjatud kividest, siis Hallimäe liivast. „Leedi Hallimägi on väga lõuna-eestilik linnus,“ ütles ta.

Järgmisel suvel tahavad arheoloogid lisaks Leedi Hallimäele jõuda ka Palivere Pikajalamäele, kus on samuti asunud muinaslinnust. KAIRE REILJAN

LÜHIDALT

Algas Põlluvärava torni konserveerimine

Haapsalu linnuse Põlluvärava torni kohale on kerkinud ajutine katus, sest vabariigi aastapäeva ajal varisenud müürlõiku asus konserveerima osatühting Resteh.

„Kõik, mis on alla kukkunud, pannakse tagasi. Kõik, mis on lahti, pannakse kinni ja müüriharja peale tuleb segust kate. Tavapärasel konserveerimistööl,“ ütles linnusemuuseumi juhataja Jaak Mäll (pildil). Ta täpsustas, et ajutist katus on vaja selleks, et vihm segule ei saaks.

Millal tööd valmis saavad, ei osanud Mäll aga täpselt öelda, kuid kindlasti peab töö olema tehtud enne külmasid, sest siis ei saa müüritöid enam teha. „Seal on kohti, mille peale hingata ka ei tohi. Ja keerulisi kohti, nagu dansker, treppikäikude otsad ja sillused. Kõike seda tuleb teha liigselt lõhkumata ja vahel saab kinni panna ainult viis-kuus kivi korraga,“ rääkis ta.

Veebruarikuise varingu põhjuseks olid suured temperatuuri kõikumised, kui müür vaheldumisi läbi külmas ja üles sulas.

„Selles, et müüri tehakse ainult avariitööd, pole midagi ootamatut,“ ütles Mäll. Muuseumi eelarve on tema sõnul olnud pingeline ja avariitööde jaoks saab küsida toetust. Mälli sõnul jääb tööde maksumus alla 20 000 euro.

Haapsalu ja Läänemaa muuseumide juhi Anton Pärna sõnul on muuseum saanud sel aastal kultuuriministeeriumilt mitu remonditoetust. „Kultuuriministeerium andis loa lükata üks teine remont järgmisel aastasse, sest Põlluväravatorni varing oli ikkagi hädaolukord,“ ütles Pärna.

Andra Kirna

Haapsalul jäi Tuksi kinnistu müümata

Kolmapäeval lõppes ühegi pakumise Haapsalu linnavalitsuse oksjon, kus sooviti 120 000 euroga maha müüa seni Haapsalu spordibaaside kasutuses olnud Tuksis asuv Villa kinnistu.

Kinnistu pandi oksjonile, sest see asub Tuksi spordikompleksist veidi eemal ja seda kasutatakse harva. Kinnistu müügist saadud tuluga plaaniti ehitada teiste hoonete juurde kaks treenerite maja.

Hindamisakti järgi oli enam kui 2400 m² suuruse kinnistu väärtus 91 000 eurot, kuid linnavalitsus pani selle müüki kõrgema alghinnaga.

Haapsalu linnavalitsusel on praegu oksjonikeskkonnas varakuskes müügis seitse kinnistut. 6. septembrini kestvatel oksjonitel püütakse juba mitmendat korda müüa Haapsalus Karja 15 asuvat endist turismiinfokeskust alghinnaga 275 000 eurot ning Saare 10a ja 10b kinnistuid alghinnaga 55 000 eurot. Tamme 23a kinnistu alghind on esimese oksjoni võrreldes muutunud poole madalamaks, nüüd soovib linnavalitsus selle eest saada vähemalt 200 000 eurot. Müügis on ka Üles külas asuv Koolimetsa, Paralepas asuv Krahvi tee 10 ja Panga külas asuv Internadi kinnistu, millele asuvad Vene õigeusu kirik ja selle kõrvalhooned.

Malle-Liisa Raigla

● JUUBELIFESTIVAL

Bluusimuusika täidab Haapsalu

Sel nädalalõpul 30. aastapäeva tähistav Augustibluus tuleb suurem kui kunagi varem – bluusimuusika kostub nelja päeva jooksul 14 laval ja toimub 47 kontserti.

MALLE-LIISA RAIGLA
malleliisa@le.ee

„Oodata on suurt pidu,” ütles festivali programmijuht Raul Ukareda. Tema sõnul pole nii palju kontserte ja esinemispaiku Augustibluusil kunagi varem olnud. Vaid üks kord varem, kui festival tähistas 25. sünnipäeva, toimus see nagu tänavugi neljapäevaseks.

Festivalikavva jagub kontserte üle linna: sadamast raudteejaamani. Nende vahele mahuvad veel kaubamaja ümbrus, kultuurikeskus, vanalinn, promenaad ja lossiplats. Festivali pealava on siiski traditsiooniliselt lossihoovis.

Peab nägema

Igal festivalipäeval toimub kontsert, millest programmijuhi sõnul ei tohiks ilma jääda. Nii tõi ta reedest festivalipäevast esile viimase linnuselaval ülesastumise, Ultima Thule „Kummarduse”. „Suure tõenäosusega jääb see Ultima Thule viimaseks esinemiseks Augustibluusil,” ütles Ukareda. „Mitmed Ultima Thule kaalukad liikmed on läinud parimatele jahimaadele.”

Laupäevasest programmist nimetas Ukareda aga peaesinejat The Fabulous Thunderbirds'i USAst, kes tähistab festivalil 50. tegutsemisaastat. „Ei oska prognoosida, millal nemad jälle Eestis esinevad,” ütles Ukareda. „Kes bluusimuusikast vähegi lugu peab, peab nad ära nägema.”

Ultima Thule't kuulab Augustibluusil viimast korda.

MALLE-LIISA RAIGLA

The Fabulous Thunderbirds on bänd, kelle esinemisest Augustibluusil on Ukareda unistanud ajast, mil festivali korraldamise juures on olnud. Ukaredal õnnestus bändiga koos mängida 1991. aastal Rock Summeril ja sellest ajast oli kontakt säilinud. Seni olid Augustibluusil üles astunud vaid bändi endised liikmed.

Neljapäeval 10. aastapäeva tähistav romantiline luulekava

Bluule tuleb tänavu suurejoonelisem kui eelnevatel aastatel. Ukareda ütles, et kui tavaliselt esinevad kaks lugejat ja üks muusik, siis tänavu astuvad üles üheksa lugejat ja muusik. Seejuures on luuletuste lugejad tänavu Ukareda sõnul Eesti näitekunsti tipud: Juss Haasma, Argo Aadli, Jan Kaus, Egon Nuter, Üllar Saaremäe, Franz Malmsten, Reigo Ahven, Kärt Kross-Merilo ja Georg Merilo, musitseerib Antti Kammiste.

Juubelirohke

Juubeleid on aga tänavusel festivalil veelgi. Tähistatakse legendaarse kitarristi Mark Knopfli 75. sünnipäeva Rauno Laikjõe eestvedamisel kokkupandud projektiga Tribute to Dire Straits. Samuti saab tänavu bluusimuusikute seas populaarne kitarr Fender Stratocaster 75aastaseks ja üks kontsertidest on pühendatud sellele.

Küsimusele, kas juubelifestivalile on plaanitud ka üllatusi,

vastas Ukareda: „Kindlasti. Üllatusi on alati, loodan, et need on positiivset laadi.”

Esimest korda toimub festivalil ka plaaditurg, kus erinevad plaadipoed ja -firmad ning artistid oma helikandjaid müümas on. Plaate saab soetada pühapäeval promenaadi tantsupaviljonis. „Kuna Augustibluus on muusikasündmus, kus vahetatakse muusikat, siis tuli selline mõte,” ütles Ukareda. Tema sõ-

nul toetas mõtet ka plaaditurge korraldavad Ahto-Lembit Lehtmets.

Tavapärase gospelkontserdi asemel lõpetab tänavuse Augustibluusi hoopis katoliku missa, mida pühitseb toomkirikus isa Tomasz Materna. Ideed missa korraldada selgitas Ukareda sellega, et nii esinejate kui ka üldiselt läänlaste seas on palju katoliiklasi, kuid Läänemaal pole katoliku kirikut. „Preester avaldas ka soovi ja leppisime Haapsalu koguduse õpetajaga kokku,” ütles Ukareda.

Festival on iga aastaga kasvanud. Kui Augustibluus 1994. aastal alustas, esines kuus kodumaist ansambliit. Aasta hiljem olid festivalil juba välisesinejad Austriast. „Kasvavas joones,” ütles Ukareda. Tema sõnul on festivalil kasvamiseks veel veidi ruumi, kuid see ei saa lõpmatuks suurenedaks.

Tänavusele juubelifestivalile ootavad korraldajad tavapärasest rohkem publikut. Numbreid ei soovinud Ukareda veel välja hõisata, kuid ütles, et piletimüük on läinud hästi ja nädalavahetuseks lubatakse ilusat ilma. Piknikutekkidega festivalile tulijatel palus Ukareda teke mitte panna helipuldust ettepoole, sest need võtavad palju ruumi. Matkatoolid on helipuldi ette lubatud.

Esimene Augustibluus toimus 1994. aastal. Ära on bluusifestival jäänud vaid korra, 2020. aastal, ja seda koroonapiirangute tõttu.

Augustibluus

NELJAPÄEV, 1. AUGUST

Kultuurikeskuse teatrisaal / Posti 3
18 Augustibluusi avamine
19 Bluule 10/10 (EST)

Kultuurikeskuse rõdusaal / Posti 3

21 Paul Venturi (ITA)
22.30 The Yellbows (FRA)
00 T-40 & Carlos Ukareda (EST)

REEDE, 2. AUGUST

Lossiplats
15.30 Vello Jurtom & AllJam (EST)
16.30 Dr. Rosenfeld & Friends (EST-FIN)

Õu / Lossiplats 6
20 The Swamp Shakers (LAT)

Puhvet Kapp / Tallinna mnt 1
15 Autt of Office Band (EST)

16 No More Fridays (EST)

Promenaadi tantsupaviljon / Promenaadi 3

15 Muddy River (FIN)
16 Mark Knopfler 75: Tribute to Dire Straits (EST)
17 The Rude Grooves (EST-AUS)

AaBlu Resto / Veskiiviigi sadam – Holmi 14

17 Carlos Ukareda (EST)

Linnuselava

18 Röpina Jack & The Hillbilly Terrorists (EST)
19 I Shot a Man (ITA)
20 The Yellbows (FRA)
21 Sheryl Youngblood & Highway (USA-FIN)
22 Eric Steckel (USA)
23.30 Ultima Thule „Kummardus”: Tõnis Mägi, Vaiko Eplik, Marie Vaigla, Robert Linna (EST)

Ööklubi kultuurikeskuses / Posti 3

01 T-40 + Jam Session
01.30 T-Birds Tribute Band (EST)
02 DJ Reigo Ahven (EST)

LAUPÄEV, 3. AUGUST

Promenaadi allikapaviljon

11 Workshop: Randal Randoja Unplugged
Lossiplats
12 Emil Rutiku Juubeliviktoriin (EST)
13 Enn Vei Blues Band feat. Raul Ukareda (EST)
14 Toomas Lunge & Crosswood 10 (EST)

Promenaadi tantsupaviljon

14 Emma Johanna Lepasoo & Grigori Rõžuk (EST)
15 Coverage: Tribute to Bon Scott's AC/DC (EST)
16 Cry Baby (EST)

Kolmanda Koruse Kohvik / Tallinna mnt 1

15 Randal Randoja (EST)

Puhvet Kapp / Tallinna mnt 1

13 Duo AS (EST)
14 The Tomahawk Brothers (EST)

Raudteejaam

13 Paul Venturi (ITA)
14 Henri Herbert (USA)
15 Mathis Haug & Benoit Nogaret (DEU-FRA)

Linnuselava

17 South of Savoy (EST-FIN)
18 Maisteri T. (FIN)
19 Toomas Vanem Plays Blues (EST)
20 Vanessa Collier (USA)
21.15 Fender Stratocaster 70 Jamboree (EST)
23 The Fabulous Thunderbirds (USA)

Ööklubi kultuurikeskuses / Posti 3

01 All Star Jam
01.30 DJ Andres Oja (EST)

PÜHAPÄEV, 4. AUGUST

Promenaadi tantsupaviljon

11 Plaaditurg

Valge Daam / Posti 1

11 Emma Johanna Lepasoo & Grigori Rõžuk (EST)

Haapsalu toomkirik

14.30 Hedvig Hanson & Marek Talts (EST)
18 Katoliku missa

Arheoloogid jätkasid Ahli Kalmumäe uurimist

Juba teist aastat toimusid arheoloogilised väljakaevamised Kolu küla juures asuval Ahli Kalmumäel, kuid mullusega võrreldes jäi leiuksaak väiksemaks.

Muistne matmispaik avastati Ahlis 1986. aastal, peale seda, kui kohalik kolhoos hakkas põldude servas asuval paekõrgendikul buldooseriga pinnast ära lükkama. Toona kohale sattunud arheoloog Mati Mandel nägi mullas pronksist ehteid, põlenud luid ja savinõukilde ning tundis nende põhjal ära Lääne-Eestile tüüpilise põletusmatustega kivikalme.

Samal aastal olid kalmel esimesed päästekaevamised, mille käigus uuriti läbi lõhutud alal säilinud kivistiku riismed ja korjati põllu serva kokku lükatud mul-

Teist suve olid arheoloogid ametis Ahli külas asuval Kalmumäel, kuid leiuksaak jäi tänavu kasinaks.

HEIKKI PAUTS

lavallist välja suuremad esemed. Põhjalikumaks uurimiseks puudusid tollal kahjuks võimalused.

Kokku 500 leiu hulgas olid mitmed hõbedast ehteid, mõ-

ned mündid, aga ka muinasaja lõpust pärinev rõngassärki katkend ja unikaalne pronksist kotkapea kujuline ese. Läänemaa muuseumisse hoiule läi-

nud leiud dateeriti 7.–13. sajandi alguseni.

Juba kümmekond aastat hiljem tekkis mõte, et kaevamistest alles jäänud mullahunnikud tuleks kunagi täielikult läbi sõeluda ja kontrollida lõhutud ala metallidetektoriga, et kätte saada ka väikesed fragmendid ning luu- ja potikillud, mida ülalkirjeldatud kiirustamisega paratamatult leida polnud võimalik.

2023. aastal alustati säilinud mullahunnikute sõelumise ja kalmeala heakorrasamisega. Möödunud aastal saadi kokku 427 numbrit leide ja üle 7 kilo põlenud luid, kalme dateering muutus tänu 6. sajandi esimesest poolest pärinevale pronksist sõele senisest sajand varasemaks.

Peale sellesuvisest jaanipäeva panid arheoloogid Kalmumäele taas püsti oma telgi ja jätkasid töid. Kolme nädala jooksul sõeluti läbi kümneid kuupmeetrit mulda ja kive, tööde aluse ala suurus oli umbes 60 m². Koguti üle 150 numbrit leide, mis peale puhastamist ja konserveerimist Tallinna ülikoolis lähevad samuti Läänemaa muuseumi kogudesse. Huvitavate esemete hulgas olid mõned hõbeehete ja müntide katkendid, pronksist ehtefragmendid ja luust labidakese katkend, lisaks sadu pronksispiraale, rõngakesi, savinõukilde ja umbes poolteist kilo põlenud luid.

Vabatahtlikena löid MTÜ Arheoloogiakeskuse uuringutel kaasa mitmed 1986. aasta kaevamis-

tel osalenud toonased noored, tudengid ning ümbruskonna huvilised. Töid toetasid Haapsalu ja Läänemaa muuseumid, Kesksvere kultuurikoda ning Tallinna ülikool. Vajaliku varustuse ning toiduraha jaoks saadi stipendium Eesti Rahvuskultuuri fondi juures tegutsevalt Ajaloolise Läänemaa Arheoloogia fondilt, tehnikaga toetas ettevõtmist ka sel aastal maomanik Tiit Maltsberg.

Läbisõelatud mullavalli alt paljastus katkendlikult säilinud kalmekivistiku serv, mille osalise läbiuurimisega loodetakse alustada tuleval aastal. Kalmele paigaldatakse ka muistist tutvustav infotahvel.

HEIKKI PAUTS
arheoloog

● VORMSI TÄHTSAIM PÜHA

Olavipäeval meenutati suurt põgenemist

Tänavune Vormsi olavipäev möödus saare kunagiste põliselanike, vormsirootslaste lahkumise 80. aastapäeva tähe all ja sel puhul avati Sviby Kivimäel suure põgenemise taastatud mälestusplaat, mille pühitses Saare-Lääne piiskop Anti Toplaan.

EGON ERKMANN
info@le.ee

Juba 34. korda alustas Vormsi olavipäeva tähistamist 29. juulil piduliku jumalateenistusega kirikus. Nii nagu Püha Olavi kirik oli saare kogukonda ühendav keskus enne Teist maailmasõda, ühendab olavipäeva jumalateenistus praegugi kõiki vormsilasi siin- ja sealpool Läänemerd.

Keskpäeval alanud eesti- ja rootsikeelse jumalateenistusel teenisid Saare-Lääne piiskop Anti Toplaan, piiskop emeeritus Tiit Salumäe, Lääne praost Kaido Saak, Vormsi koguduse õpetaja Ants Rajando, Tallinna Rootsi-Mihkli koguduse õpetaja Patrik Göransson ja Soome Vantaa Rekola koguduse õpetaja Jussi Koski.

Norra kuningas

Salumäe meenutas, et 1975. aastal soovisid Vormsi inimesed pida surnuaiapäeva ja pöördusid tema poole. Selleks oli vaja aga taotleda luba, mis ka saadi. 1980. aastatel algas Vormsi kiriku ja koguduse taastamine. Olavipäeval, 29. juulil 1990 taaspühitseti Püha Olavi kirik.

Piiskop Toplaan meenutas oma jutluses Norra esimest kristlasest kuningat Olav II Haraldsoni, kes pärast surma pühakuks kuulutati ja kelle auks on pühitsetud ka Vormsi kirik. Samuti peatus piiskop jutluses rahvarõivastel, mida pidupäeval kannavad endiste vormsilaste kombel nii rootslased kui eestlased. Kui

Maria Gilbert (paremal) oli 14aastane, kui Vormsilt Rootsi põgenes. EGON ERKMANN

muidu oleme harjunud rahvarõivaid nägema naiste seljas, siis nüüd tegi piiskop muheda kummarduse kirikusse tulnud rahvarõivais meestele, kiites neid julguse eest.

Pärast jumalateenistust pakus Vormsi jahiselts kirikaiais suppi.

Kella kolmeks kogunesid pidupäevalised traditsiooniliselt Vormsi talumuuseumisse Svibys, kus vormsilasi ja külalisi võõrustas Vormsi kodukandi ühing. See on koosolemine, mida Rootsis nimetatakse *fikaks* ehk kohvi, saiakese ja suhtlemise hetkeks. Kuid enne *fika* pidamist ja

lutus pea sada inimest läbi küla, et Sviby sadamapoolse serval, Kivimäel taasavada mälestustahvel vormsirootslastele, kes lahkusid saarelt 1943–44.

28 aastat tagasi, 29. juulil 1996 pandi teeäärsele suurele maakivile mälestustahvel, mis oli aastatega muutunud raskesti loetavaks. Vormsi kodukandiühing uuendas Vormsi valla toetusel mälestustahvli. Mälestustahvli pühitses piiskop Toplaan.

Vormsi volikogu esimees Kata Varblane ütles, et raske on kujutada nende rasket valikut, kes 80 aastat tagasi kodusaare maha pidid jätma. Ta meenutas ka Ma-

ria Murmani, kes hoidis vormsirootslaste kultuuri saarel elus läbi okupatsiooniaja.

Claes Hemlin Vormsi kodukandi ühingust tõdes, et eelmise mälestustahvli avamisel oli kohalviibijate seas rohkem rootslasi kui eestlasi. Nüüd on aga vastupidi. Ta tänas vormsilasi, kes hoolivad ja hoiavad alles saare ajaloolist ja kultuurilist pärandit.

Talharpahelid

94aastane vormsirootslane Maria Gilbert meenutas Vormsilt lahkumist 14aastasena 1944. aastal. Ta ütles, et teekond üle mere polnud kerge, sest meri oli tormine, inimesed jäid merehaigeks ja laevas oli kohutav hais. Kuid Rootsisis võttis neid vastu nende Vormsi kooliõpetaja, mis andis taas turvatunde.

Kui olavipäevalised jõudsid tagasi talumuuseumisse, kõlasisid kohvi ja saiakeste kõrvale *talharpa* ehk hiiu kandle helid. See on pill, mis on teinud läbi suure taassünni. Esinesid ju nädalavahetusel Viljandi folgi pealaval koos Puuluubiga ka Vormsi *talharpa*-mängijad.

Vormsi saare tähtsaima päeva lõpetas kontsert Vormsi kirikus, kus esinesid muusikutena Celia Roose, Ene Salumäe ja jutustajana Piret Päär. Paari tunni võrra lükati edasi ka praami väljumine Svibyst. Ikka selleks, et kõik külalised saaksid olavipäevast lõpuni osa ning kui mitte varem, siis järgmise aasta olavipäeval taas saarele tulla.

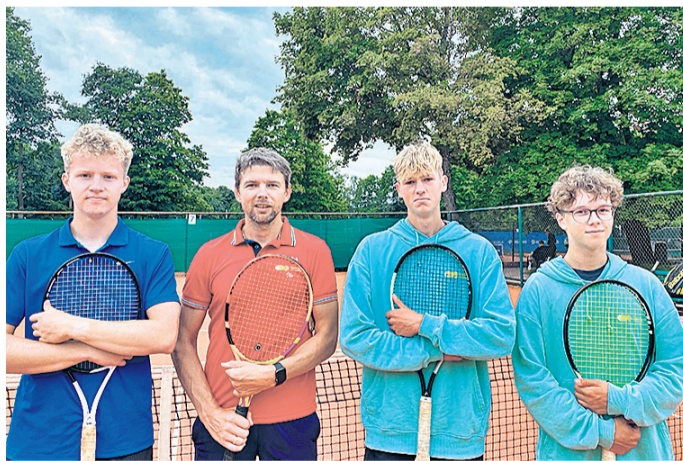
Algre ja Viidas asusid juhtima

Ennustusemängus OM 2024 Pariis teame tänaseks vastust kolmele küsimusele. Esmalt sai muidugi vastuse küsimus epeevehkleja Nelli Differti kohta. Neljandat kohta pakuti talle neljal talongil 58st. Georg Kogermann, Rein Odar, Väino Tökke ja Gerda Algre olid selgetnägijad. Kõige rohkem nähti Differtit 6. koha omanikuna, koguni kümnel korral. Olümpiavõitjana nägid teda kolm ennustajat.

Eneli Jefimova seitsmendat kohta pakkusid õnnestunult välja üheksa ennustajat – Erkki Kasenurm, Karin Tammsaar, Taimi Koppel, Olev Karro, Kalju Viidas, Valter Puda, Kalmer Raudsik, Rairo ja Marko Tammepõld.

Eesti meeste neljase sõudepaadi seitsmenda koha ennustamisega panid täkke Lisli Pak, Rainer Odar, Delvis Tökke ja Algre, Viidas, Raudsik ning mõlemad Tammepõldud.

Kolme voo ru järel juhivad 5 punktiga Gerda Algre ja Kalju Viidas. 4 punkti on kogunud Karin Tammsaar, Sandra Savelljev, Väino Tökke, Kalmer Raudsik ja Marko Tammepõld. Laual on veel vastused üheksale küsimusele. AIVO PALJASMAA

Patrik Rainer Kaljula (vasakult), Ilo Toom, Keven Ungert, Gregor Trave jõudsid esimesse liigasse. VELLO KUHI

Tenniseklubi meeskond jõudis esimesse liigasse

Üle mitmete aastate jõudis Haapsalu tenniseklubi meeskond jälle Eesti klubide karikavõistluste I liigasse.

Kõigepealt tuli selleks jõuda II liiga kahe parema sekka. Sellela tuld toime ja kuigi II liiga esikoha otsustanud kohtumise Kadrioru I võistkonnaga kaotasime napilt 2-3, oli tee üleminekumängule avatud.

Üleminekumäng Tallinki tennisekooli III võistkonnaga oli peale üksikmänge viigis 2-2. Patrik Rainer Kaljula võitis

Kristjan Simon Hannuse 6-4 6-2 ja Keven Ungert Andreas Kuumaa 6-3 6-4. Ilo Toom kaotas Karl Leiuusele 4-6 1-6 ja Gregor Trave Evan Lainurmele 2-6 2-6.

Otsustava paarismängu võitsid Kaljula/Ungert Hannus/Leiuuse vastu kindlalt 6-2 6-2 ja nii mängibki Haapsalu tenniseklubi järgmisel aastal Eesti klubide karikavõistlustel I liigas. Võistkonnas mängisid veel Ott Raidla, Igor Nudelman, Andres Nõmtak ja Egert Trave. VELLO KUHI

Elari Teras oli Optimistidel parim eestlane

Taanis peetud Põhjamaade purjetamiseisrivõistlustel sai Haapsalu noorpurjetaja Elari Teras Optimistide klassis poiste arvestuses 78 võistleja hulgas 11. koha, olles sellega parim eestlane. Teras kuulus ka võistkonnavõistluses pronksmedali saanud Eesti poiste võistkonda.

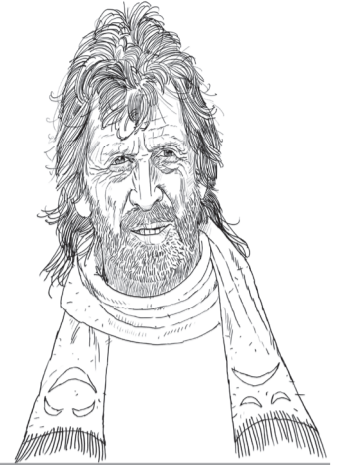
Noorte Põhjamaade meistrivõistlustel võistlesid Optimistide klassi noored kolmel päeval individuaalvõistluses ja ühel päeval meeskonnavõistluses. Individuaalvõistluses peeti võistlussõite kahel päeval keerukates oludes – kolmandal võistluspäeval tuli ilma tõttu võistlussõit pidamata jätta.

Meeskonnavõistluses tõi pronksi koju Eesti poiste võistkond, kuhu lisaks Terasse kuulusid Tormi William Kütt, Marlon Münt, Mikk Bakler, Aleksander Berg. Eestlastest kõrgemad kohad said Taani ja Rootsi meeskonnad. KAIRE REILJAN

Olümpiamängud

AIVO PALJASMAA

Pariis on suur teatrilava

Prantslased armastavad teatrit. On seda alati armastanud ja teatraalsus avaldub isegi nende argitoimetustes, rääkimata siis pidulike sündmuste läbiviimisel.

Seda sai ehedalt ja kohati lausa ülekreemitatud või puuderdatud moel tajuda ka olümpiamängude avatseremoonial. Panoraamse vaatamänguna rullus publiku ees lahti ühe vanima ja suurima maa ning rahva ajalugu. Vaatamata hoopis tähtsamatele sündmustele selles jadas tundus nii prantslaslik olevat teha kindlasti kummardus ka Moulin Rouge'i kankaanitantsijatele. Samuti ei unustatud Louvre'i muuseumist Mona Lisa maali ära rõõvida. Vähe sellest, suure innukusega tehti maatasa Bastille' vangla keset Pariisi ja revolutsioonivaimustuses löödi maha ka kuninganna Marie Antonette'i pea.

Lisaks prantslaste pealinna nimetusele on Pariis läbi aegade kandnud ka kultuuri ja moe üleilmse pealinna tiitlit. Siin on sündinud kinokunst, siia koondusid omal ajal maailma suurimad kunstnikud, siin leiutati kuumaõhupalle ja lennukid, tehti suuri teadusavastusi ja sellel nimekirjal ei paista lõppu tulevatki. Kõike seda kandis toona ja kannab praegugi mingi eriline teatraalne aura.

Kui aga mööda Seine'i jõge liulunud olümpia delegatsioonide paate saatis mängude avamispeol kaldapealsel keegi seljale kinnitatud inglitiibadega akordionit mängiv mees, barett ühele poole viltu peas ja jalad hooletult üle kaldarinate rippumas, siis loomulikult tuli meelde Yves Montandi lauluke muretust Pariisi tänavapoisist.

Ääretu ülevusega kõlas avapeo lõppakordina Céline Dion esituses Edith Piafi poolt ikooniliseks lauldud „Hümn armastusele“. Armastuse jõud on maailmas tugevam kõigist ülejäänud jõududest ja hea on seda aegajalt meelde tuletada. Eriti tänases maailmas.

Maailm armastab mingil seletamatul kombel Pariisi ja prantslased muidugi teavad seda. Nad on sellest meelitatud ja hakkavad kohe teatrit tegema.

Juba see, kuidas nad võistlusareenideks on valinud oma armsa Pariisi turismikuuma paigad, mida võimsa dekoratsioonina raamib ajalooliste rajatiste kaskaad, viitab nende teatrikiindumusele. On ikka väärt paigad võistlemiseks ja ka nende võistluste jälgimiseks. Sa viibiksid nagu mingis ajaloolises vaatamängus.

Viguritegemine ei käi mitte ainult ajahambast puretud paikades, vaid ka näiteks uhiuues olümpiaujulas. Maailma suurimaks sisehalliks hinnatud hoones algab iga hommikune ja õhtune võistlusprogramm ühe tegelase ilmumisega, kes sunniks nagu publikut jutuvada ja siblimise muu tühjätähjaga lõpetama, sest algab suur etendus.

Ta hoiab käes meetripikkust saua, millega lööb kolm korda vastu põrandat. Nii oli endistel aegadel enne etendust kombeks Comédie-Française'is ja ka teistes teatrites. Eten-dusele eelnev kutsung on ju siiani tavaks meigi teatrites, ainult et seda ei tehta enam kepi ähvardusel. Pardon, kepi abil.

Basseinivesi olümpiaujulas on meeldivalt paitanud ka Eesti kuldkalakesi. Jutt pole küll kuldmedali võitmisest, kuid Eneli Jefimova jõudmine 100 meetri rinnuliujumise finaali löi Maarjamaal kõik järved ja Soela väina takkaotsa kergelt lainetama, kodudes olevatest ämbritest ja topsidest rääkimata.

Seitsmes koht tundub Sillamäelt pärit Elinale oodatud läbimurdeks maailma tippujate sekka ja nüüd vaatame koos temaga lähiaastate poole suure põnevusega.

Teatrisümbollikana kasutatakse teatavasti naerivat ja nutvat maski. Pärast edukat eelujumist suutis Elina need maskid aga kokku panna, kui äsjaest pingutusest tühjana telekaamerate ees läbi nägu laiaksiskuva nutuvõru nuuksus, et ta on nii õnnelik.

Tartus sircunud Gregor Zirk pani ülelele õhtul põidlahoidjad aga lausa üle keha võdisema, sest nii võimsat minekut 200 meetri liblikujumise poolfinaalis ei oodanud temalt isegi tema treener. Zirk tunnistas pärast, et kõrvalrajal ujunud prantslaste iidolit Léon Marchand'i ergutanud mitmetuhandeline kodupublik oli pidevalt skandeerinud Leon! Leon!, aga tema kõrvus kajanud see nagu Gregor! Gregor! ja ta siis muudkui vajutas. „Olümpiavärk!“ ohkas meie mees õnnelikult. See olümpiavärk aitas Eesti rekordit aga rohkem kui sekundi võrra parandada.

Eile hilisõhtul ujus Zirk finaalis ja muidugi jälle koos Léoniga. Lehelugeja juba teab lõplahendust, aga neid ridu kirjutades mina veel ei tea. Ikka on ilus unistada, et äkki kandis Leon! Leon! meie mehegi medalisaajate hulka – Gregor! Gregor!

PUIT

Müüa küttepuid koos veoga.
Info 5687 3966,
timberexpert@online.ee.

Müüa kuiva, toorest ja metsakuiva
puud, transport. Tel 505 5203.

Müüa ehituslikku saematerjali
ning voodri- ja põrandalauda.
Vedu tasuta. Tel 528 2268.

Vedu hinnas. Müüa kuiva ja märga
küttepuid. Pikkus vastavalt soovile.
Tel 5666 0431.

Müüa 3meetrist küttepuid: must
lepp, hall lepp, kask koos kohaletoo-
misega, miinimumkogus 15 tihu-
meetrit. Lisainfo tel 5829 3564.

Otse tootjalt: puitbrikett al 23.-,
turbabrikett al 210.-, Premium pellet
6–8 mm al 240.-, kivisüsi, kask 30
cm 40 l al 4.- ja klotsid al 2,50.
Kütteleadu24, tel 506 8501.

Müüa küttepuid (30 cm). Hind
alates 60.- rm. Tel 5342 1344.

LEMMIKLOOM

Müüa tõutunnistusega Alaska
malamuudi kutsikad. 5552 4675.

TEENUS

Paigaldame tänavakivi Haapsalus
ja Läänemaal. Võta julgelt ühendust
ja leiame kõigile küsimustele
lahendused. Tel 5632 7955 või
dekan.ehitus@gmail.com.

Korstnapühkimisteenus ja tõmbe-
probleemide lahendamine.
Korstnapitside ehitus ja remont.
Tel 5342 2642.

Ohtlike puude raie, võsaloikus ja
kruntide puhastus võsast. Helista
julgelt ja leiame lahenduse.
Tel 5623 0373, Randy.

Viin ära vanarauda, oksi, ehitus-
prahti, mööblit jm. Teen lammutus-
ja ehitustöid, puude langetamine ja
muud tööd. Tel 5802 9660.

Korstnapühkimine ja pottsepatööd.
http://www.laanekorsten.ee.
Tel 553 1826.

Ohtlike puude langetamine.
Tel 566 3296.

Võtame vastu üleliigsed raamatud.
Tuleme ise järele. 5615 5175.

Rakkekaevude kaevamine, puhasta-
mine ja remont. 557 4792.

OTSIN TÖÖD

Maaler-krohvija otsib tööd. Võib
pakkuda ka väiksemaid üldehitus-
töid. Tel 5637 1399.

TÖÖPAKKUMINE

RESA OÜ PAKUB TÖÖD
EHITUSTÖÖLISELE!

Pakume tööd tublidele ja kohuse-
tundlikele ehitustööliste, kellel
eelnev töökogemus, antud ameti-
kohal. Oskama peab üldehitus-
töid (müüriüldamine, armeeri-
mistööd, kergseinte ehitamine,
fassaaditööd, avatäidete paigal-
damine jne). Oluline on eesti kee-
le oskus ja B-kategooria juhiloa
olemasolu.

Kui oled huvitatud, saada oma
CV resa@resa.ee, või võta
ühendust 5666 0149.

Haapsalu Spordibaasid võtab
tööle
UJULA HOOLDUSTEHNIK/
KLIENDITEENINDAJA

Tööülesanneteks on tehnikaa-
hooldustööd ja hommikuujumise
administreerimine. Kandidaadilt
eldame eesti keele oskust heal
tasemel ning arvuti kasutamise
oskust kesktasemel.
Väljaõpe kohapeal.

Lisainfo: www.hsb.ee. CV ja
sooviavaldust ootame meiliaad-
ressile personal@hsb.ee kuni
12.8.2024.

Toimetus kuulutuste sisu eest
ei vastuta.

OLULISED
TELEFONINUMBRID

Kiirabi, politsei, päästeamet	112
Perearsti nõuandetelefon	1220
Läänemaa haigla registratuur	472 5800
Usaldustelefon	126
Lasteabitelefon	116 111
Läänemaa naiste tugikeskus	504 2300
Maanteeinfo	1247
Haapsalu linnavalitsus	472 5300
Haapsalu veevärk	
operatiivinfo	473 5013
näitude teatamine	473 5016
Imatra Elekter, rikketelefon	715 0188

LÄÄNEMAA
LOOMADE
VARJUPAIK

+372 523 8957
LAANEMAA@VARJUPAIK.EE

ANNETUSE SAAD TEHA,
HELISTADES 900 7000.
KÕNE HIND 5 €.

Läänemaa toidupank
kogub toitu
puudust kannatavate
leibkondade toetuseks
Haapsalus ja Läänemaal.

Et toiduabi saada,
võta ühendust
kohaliku omavalitsuse
sotsiaaltöötajaga.

Aitame koos!

Tel 5355 4330

Tuul nii tasa puude ladvus liigub,
linnud unelaulu laulavad...

Teatame kurbusega, et lahkus
meie seast kallis

PEETER SAARI!

6.4.1950–30.7.2024

Ärasaatmine on 2.8.2024 kl 14
Kalmistu 3a, Hingeviuli
matusebüroos.

Pärgasid palume mitte tuua.

Mälestame endist
klaveriõpetajat ja direktorit
PEETER SAART.
Sügav kaastunne lähedastele.

Haapsalu muusikakool

KOOS ON
SOODSAM!

Digi- ja paberlehe
tellimiseks võta
ühendust meili teel
le@le.ee või
telefonil **473 7111**.

**Kohalikud
uudised
seitse päeva
nädalas**

HOOLI RASKUSTESSE
SATTUNUD PEREDEST!

Läänemaa Abikassa ootab heade inimeste ja organisatsioonide annetusi,
et toetada raskustesse sattunud peresid Läänemaal.

Annetusi saab teha MTÜ Läänemaa Abikassa kontole
EE592200221046665398, Swedbank AS.

Teave veebis **www.abikassa.ee**. E-post laanemaa.abikassa@gmail.com.

HINGEVIUL
MATUSEBÜROO

BÜROO AVATUD E-R 10-15
KALMISTU TN 3A, HAAPSALU
TEL 58 503 340 (kontor),
5846 1111
www.hingeviul.ee
info@hingeviul.ee

Matusekorraldus Haapsalus ja Läänemaal,
matuseteenused ja -tarbed,
tuhastamine, haua- ja urnimatused,
lahkunu transport surnukuuri
(24/7 tel 58 007 504)

Teostame hauaplatside renoveerimis- ja
hooldustöid Haapsalus ning Läänemaal.
Müüme hauakive ja -piirdematerjale.
Hinnapakumine ja info:
hingeviul@gmail.com / 58 503 340

URMAS TARTES

Suvi soosib sääski, herilasi ja parmused

Sääsed, parmud ja herilased on putukad, keda just tänavune suvi on rohkem soosinud. „Sääski on palju siis, kui on soe ja kui on vett. Meil oli küll mai lõpp ja juuni algus olnud põuase, aga nüüd on jälle vihma tulnud. Nii on taas rohkem sääski näha,” ütles bioloog Urmas Tartes.

Putukateadlane rääkis, et pistesääsed on need putukad, keda inimesed võibolla kõige rohkem on aidanud. „Oma kastmisvee tünnide ja tiigikeste rajamisega. Sääskedele on oluline, et oleks vett,” sõnas ta.

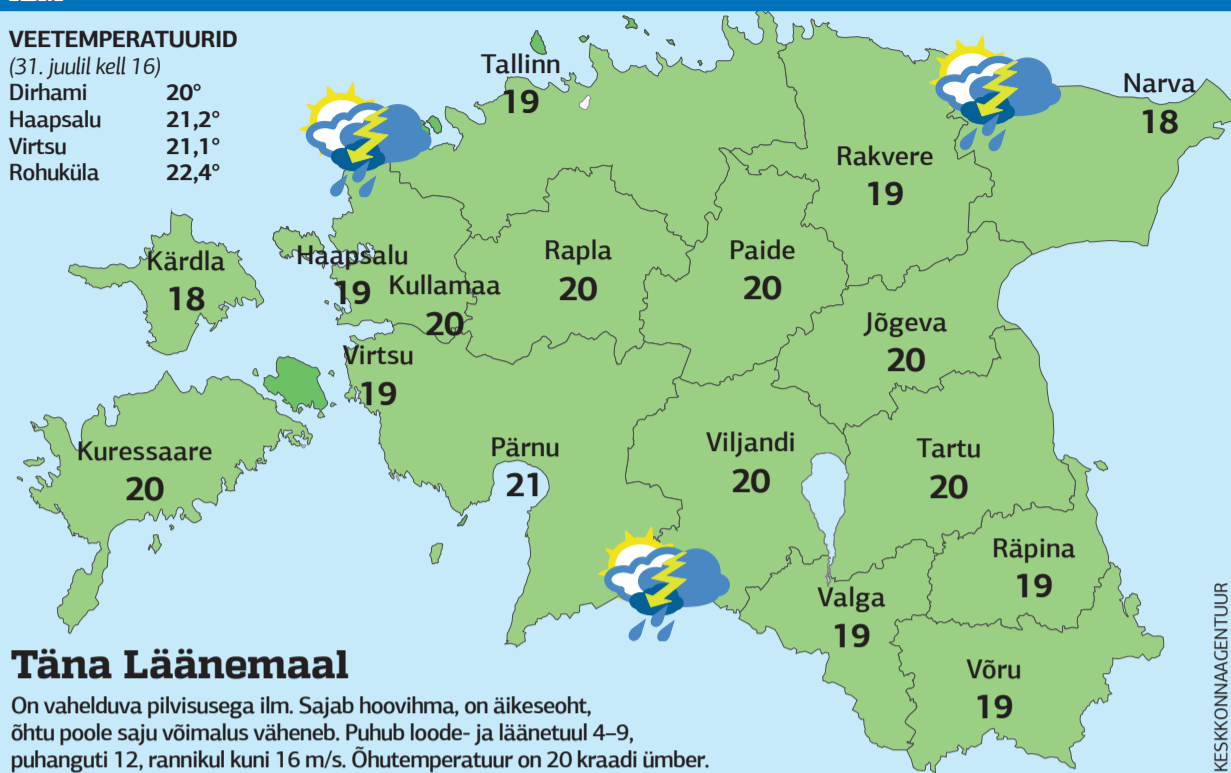
Tartese sõnul sobib parmudele soe ja sellepärast on neidki küllalt. Herilaste jaoks on aga sobinud järjestikku nelja-viie viimase aasta suved.

„Eks see, kui palju on putukavaatlusi, sõltub nii putukatest kui vaatlejatest,” sõnas putukateadlane. Tema selgitusel on ilusate suveilmadega inimesed rohkem õues ja puutuvad selle pärast ka putukatega rohkem kokku.

ANDRA KIRNA

ILM

VEETEMPERatuurID
(31. juulil kell 16)
Dirhami 20°
Haapsalu 21,2°
Virtsu 21,1°
Rohuküla 22,4°

Täna Läänemaal

On vahelduva pilvisusega ilm. Sajab hoovihma, on äikeseoht, õhtu poole saju võimalus väheneb. Puhub loode- ja läänetuul 4–9, puhanguti 12, rannikul kuni 16 m/s. Õhutemperatuur on 20 kraadi ümber.

Reede

loodetuul
4–7 (13) m/s

öö päev

14°...21°

Laupäev

läänetuul
2–5 m/s

13°...21°

Pühapäev

läänetuul
2–5 m/s

12°...22°

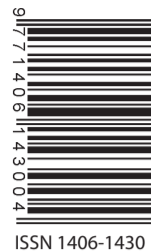
Esmaspäev

loodetuul
3–6 m/s

13°...22°

KESKKONNAAGENTUUR

ISSN 1406-1430

VAATA KA
WWW.LE.EE

REINPAUL
OSTAME KASVAVAT ja LADUSTATUD VÕSA
Raiume võsast puhtaks kraavid, tee- ja põlluääred, lepikud, haavikud jne.
Info tel 5593 3899, kaido@reinpaal.ee
www.reinpaal.ee

SUITSUKALA PÄEV ja VANASADAMA TURG

Laupäeval, 3. augustil 2024
kl 12-15

Rannarootsi muuseumis

Elav muusika - Piret Tatar (laul) ja Braz Lima (kitarr)

Kohvik. Talukaup, lihakraam, hõrgutised, käsitöö, matkatarbed ja palju muud hääd. Õnneloos Ilusa ilma korral paadisõidud Tagalahel (5 eur/ in). Muuseumis uus käsitöönäitus - Ruhnu roosid.

Kui soovid jõuda potentsiaalse kliendini, siis tutvusta oma tooteid või teenuseid Lääne Elu veebis sisuturundusartikliga!

Lääne Elu

online.le.ee

Küsi lisa aadressil reklaam@le.ee.

Jälgi Lääne Elu ka Facebookis!

Juba 7600 meeldimist!

Nüüd leiad Lääne Elu ka Tallinna Balti jaama ja bussijaama R-kioskist!

Osta teele kaasa või telli koju:
online.le.ee/tellimine/

Üllata oma lähedasi Lääne Elu kinkekaardiga!

Andres Ammase

ANDRES AMMASE
FOND
HAAPSALULE
PÜHENDUNUILE

Kooliõpetaja, ajakirjaniku, poliitiku ja dirigendi Andres Ammase (1962–2018) mälestuseks Eesti Rahvuskultuuri Fondi juurde loodud Andres Ammase fond annab välja **nelja stipendiumi**:

- Andres Ammase stipendium Läänemaal ja Haapsalule pühendunud inimesele
- väikese lugeja stipendium (koos Haapsalu lasteraamatukoguga)
- noore sportlase stipendium lootustandvale sportlasele ja tema treenerile
- Anneli Ammase hea ajakirjanduse auhind maakonnalehe ajakirjanikule

Annetuse saaja:

SA Eesti Rahvuskultuuri Fond

Pangakontod:

EE117700771000664610 LHV Pank

EE672200221001101347 Swedbank

Selgitus: annetus Andres Ammase fondi stipendium, mille heaks annetatakse

PS Annetused on tulumaksuvabad

3. augustil 2024
RAHVUSVAHELINE
VEHKLEMISTURNIIR
**VALGE
DAAM**

Eelringid Haapsalu
vehklemishallis
(Lihula mnt. 10)
Kell 10:00 - 17:00

Finaalid
Haapsalu
Kultuurikeskuse ees
kell 18:00

HAAPSALU 1279

Lääne Elu

Täname Andres Ammase fondi toetamise eest!